

УДК 811.161.2'243'373.46:57

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ, УТВОРЕНОЇ СПОСОБОМ СЕМАНТИЧНОЇ ДЕРИВАЦІЇ В ЧУЖОМОВНІЙ АВДИТОРІЇ

Марія Кухарчишин

*Львівський національний університет імені Івана Франка
кафедра українського прикладного мовознавства
вул. Університетська, 1, кімн. 233, 79001 Львів, Україна
тел. (0322) 239 43 55*

е. пошта: mariafilolog@ukr.net

<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-2314-9601>

У статті порушено проблему вивчення української біологічної термінології в чужомовній аудиторії. Зокрема проаналізовано терміни, що виникли на ґрунті загальнонавчаної мови способом семантичної деривації. Простежено системний характер переосмислення значень загальнонавчаних слів різних тематичних груп. З'ясовано, що встановлення семантичних зв'язків між двома реаліями дає змогу глибше зрозуміти значення терміна та сприяє запам'ятовуванню термінологіки. У методиці викладання української мови як іноземної чільне місце посідає питання навчання фахової лексики іноземних студентів. Для студентів-іноземців українська мова є засобом оволодіння професією, тому перед ними постає завдання опанувати термінологію свого фаху та навчитися вільно і правильно оперувати нею. У статті порушено проблему вивчення української біологічної термінологіки в чужомовній аудиторії. Зокрема проаналізовано терміни, що виникли на ґрунті загальнонавчаної мови способом семантичної деривації. Ця категорія термінів демонструє специфіку національного мовного бачення світу, тому є цікавим матеріалом для навчання чужомовних студентів.

Встановлено, що використання загальнонавчаних слів для номінаційних потреб біологічної галузі спричинене тим, що вона тісно пов'язана зі загальнонародним життям і її термінологія перебуває в постійному зв'язку із загальнонавчаною лексикою. Простежено системний характер формування терміних значень на основі слів загального вжитку. Виокремлено 15 тематичних груп загальнонавчаних слів, які використовують для номінації біологічних понять: назви одягу, будівель, предметів побуту, прикрас, назви приладів, механізмів, знарядь праці, назви суспільних об'єднань, назви, пов'язані з діяльністю людини, назви вміщувачів, абстрактних понять, географічних об'єктів, назви установ, речовин, назви процесів, міфологічні назви. Перенесення назви зумовлене певними метафоричними зв'язками. З'ясовано, що встановлення семантичних зв'язків між двома лексемами дає змогу глибше зрозуміти значення терміна та сприяє його запам'ятовуванню. Підставою для метафоричного перенесення в біологічну терміносистему можуть бути асоціації за зовнішньою подібністю, схожістю функцій або одночасною зовнішньою і функційною подібністю.

Ключові слова: термін, біологічна термінологіка, українська мова як іноземна, семантична деривація, термінізація, загальнонавчана лексика, метафора.

DOI:

Окреслення проблеми. Питання мовної підготовки іноземних студентів не втрачає своєї актуальності. Як стверджують лінгвісти, “орієнтація вищої освіти на всебічний розвиток мовної особистості студентів, посилення зв'язку змісту навчання з майбутньою професійною діяльністю є тим фундаментом, на якому ґрунтуватиметься весь навчальний процес викладання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах України” [4 : 23]. Зважаючи на це визначною тенденцією у викладанні української мови як іноземної є професійно-орієнтоване навчання, що передбачає передусім опанування термінології фаху.

Пошук найбільш ефективних методів навчання терміної лексики є

нагальною проблемою сучасної лінгводидактики. На необхідності вивчення цього пласта лексики в курсі УМІ наголошують дослідники І. Зозуля та А. Стадній, зазначаючи, що головна мета викладачів української мови як іноземної – “навчити студентів управно й ефективно використовувати українську мову в повсякденній практичній професійній діяльності. З огляду на це необхідно навчати студентів української мови за їхнім фахом, забезпечуючи засвоєння термінової лексики, якою їм доведеться оперувати, виробити в студентів мовленнєві вміння й навички в межах наукового стилю” [5 : 118]. Поза тим, в більшості сучасних мов найбільш кількісною і динамічною частиною словникового складу є саме термінологіка, а, отже, словниковий запас сучасного мовця неминує збагачується чималою кількістю термінів. Цей факт також свідчить про доцільність вивчення української термінології з іноземними студентами.

У межах будь-якої терміносистеми можна виокремити сегмент термінів, утворених засобами семантичної деривації, що охоплює два основні способи творення термінів: термінізацію загальнонавчаних слів та транстермінізацію елементів інших наукових галузей. Такі одиниці, на нашу думку, доречно називати *семантичними дериватами*. Однією із терміносистем, в якій активно функціонують терміни-семантичні деривати є біологічна. Вивчення термінів, створених способом семантичної деривації, дає можливість простежити механізми номінації, властиві лінгвокультурній спільноті, тому ця категорія термінів є цікавим матеріалом для спостереження національної специфіки мовного бачення світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти вивчення фахової лексики в чужомовній аудиторії досліджували: Н. Авраменко (медична термінологіка) [1], О. Бурковська (термінологіка лісівництва) [2], З. Куняч (науково-технічна термінологіка) [7], А. Петрова (військова) [9], І. Фецько (термінологіка музейництва) [11], Н. Хібеба (економічна) [12], І. Зозуля, А. Стадній (технічна) [4] та ін. Проте в лінгводидактиці української мови як іноземної достатньо не опрацьовано викладання біологічної термінологіки, зокрема тієї, що виникла через семантичну зміну загальнонавчаних слів.

Метою цієї статті є проаналізувати особливості навчання біологічної термінологіки, утвореної способом семантичної деривації іноземних студентів.

Виклад основного матеріалу. В основі вивчення термінологіки в чужомовній аудиторії, на думку багатьох дослідників, має бути комплексність і системність, необхідно “дотримуватися принципу мотивації і поетапності формування термінової лексичної бази” [1 : 14]. Вивчаючи термінологію свого фаху студентам-іноземцям дуже важливо розуміти, яким чином сформувалося термінне значення, його місце в системі та зв’язок з іншими термінами цієї системи. Адже “врахування різних зв’язків термінів, їх мовних характеристик має велике значення для визначення оптимальних способів семантизації, а також є необхідною умовою для вироблення навичок правильного вживання термінних одиниць” [1 : 14]. Вважаємо, що доцільно звертати увагу й на основні способи творення термінів, що якнайтісніше пов’язані з мовною свідомістю термінотворців. Це також сприятиме семантизації термінологіки і загалом глибшому розумінню фахової термінології.

У процесі вивчення біологічної термінологіки української мови, варто звернути увагу студентів на таку її особливість, як формування одночасно на національному та греко-латинському ґрунті, що зумовлено двома визначальними

тенденціями в термінотворенні – дотриманні національної традиції терміновжитку й інтеграцією в міжнародний науковий простір. З огляду на це окреслюються два підходи до репрезентації біологічної термінології в чужомовній аудиторії: вивчення термінів, що виникли внаслідок чужомовного впливу та власне українських термінів, створених на національній мовній основі.

У мовознавстві виділяють такі основні способи створення науково-технічних термінів на національній основі: 1) надання наявним словам нових значень; 2) модифікація (побудова похідних термінів за допомогою деривативних афіксів); 3) складання основ терміноелементів; 4) утворення словосполук; 5) утворення абrevіатур [3 : 107]. Однак, як стверджують А. Крижанівська та Л. Симоненко, “незважаючи на всю різноманітність прийомів, які використовують для створення нових термінів, найбільш важливою внутрішньомовною закономірністю є дуже давня традиція створювати нові терміни на основі слів, що є в загальнолітературній мові” [6 : 48], тобто створювати терміни способом семантичної деривації.

Використання загальноновживаних слів для номінаційних потреб біологічної галузі спричинене тим, що вона тісно пов’язана зі загальнонародним життям і її “термінологія перебуває в постійному зв’язку із загальноновживаною лексикою” [10 : 77]. Впродовж століть у біологічній терміносистемі сформувалася значна кількість термінів-семантичних дериватів і вони становлять незамінну частину біологічного словника. Аналізуючи ці терміни в чужомовній аудиторії, необхідно висвітлити, як відбувалося переосмислення загальноновживаного слова в терміносистемі, встановити семантичний зв’язок між словом і терміном. Наприклад, у біологічній терміносистемі термін *пасинок* функціонує з такими значеннями: ‘1. Пагони збагачення у культурних рослин, які зменшують інтенсивність плодоношення, а тому небажані, їх здебільшого видаляють; 2. Бічні пагони рослини’ [СУБТ, с. 385]. Термін мотивований загальноновживаною лексею *пасинок*, що має такі значення: ‘1. Нерідний син одного з подружжя, який доводиться рідним другому; // перен. Той, хто позбавлений необхідного, зазнає неприємностей від кого-, чого-небудь’ [СУМ-11, т. 6, с. 85]. Зіставлення побутового та наукового об’єктів, сприяло утворенню асоціативної пари “нерідний (небажаний) син – небажані пагони”. Зауважуємо, що в терміносистемі цей термін продовжує еволюціонувати, обростає похідними значеннями, утворюючи термінне гніздо: *пасинкований* – ‘який зазнав пасинкування’; *пасинковий* – ‘який стосується бічного пагона рослини’; *пасинкування* – ‘процес видалення бічних пагонів у рослини’; *пасинкувати* – ‘видаляти бічні пагони для кращого розвитку головного стебла’ [СУБТ : 385]. Очевидно, що терміни-семантичні деривати містять не лише інформацію про денотат і сигніфікат, а й про ті “шляхи”, які вели до створення терміна. Доречно запропонувати студентам порівняти з аналогічними термінами в їхній мові, адже носії різних мов бачать світ крізь призму своїх мов. Слушною є думка Л. Малевич про те, що “терміни-метафори виступають ключовими елементами для розуміння національної специфіки мовного бачення навколишнього світу, вони пов’язані з культурою народу й відбивають результати когнітивної (пізнавальної) діяльності національного мовного колективу” [8 : 224].

Активність семантичної деривації в біологічній термінології зумовлена також специфікою об’єкта вивчення біологічної науки. Називання невідомих раніше природних об’єктів, зокрема об’єктів мікросвіту неможливе без застосування метафори. Метафора – це універсальний інструмент мислення, який передбачає пізнання

одного об'єкта через порівняння з іншим, вона є одним із способів репрезентації знання в мовній формі. Саме завдяки метафорі у свідомості людини формуються асоціативні пари, що сприяє кращому запам'ятовуванню лексем. Наприклад, термін *петля* – ‘одноланцюгова ділянка на кінці шпильки, яка утворюється в РНК або ДНК; 2. Ділянка хромосоми, яка є розгорнутою хромомерою’ [СУБТ : 403], утворений через метафоричне переосмислення загальноживаного слова *петля* – ‘частина мотузки, ремінця, нитки і т. ін., складена кільцем і зав'язана так, що кінці її можна зашморгнути’ [СУМ-11, т. 6 : 344]. Отже, метафора вмотивовує термін і слугує своєрідним маркером тлумачення його значення.

Підставою для метафоричного перенесення в біологічну термінологію можуть бути асоціації за зовнішньою подібністю (батіг, віночок, вузол, книжка, парус, сітка, паличка, розетка, човник), схожістю функцій (мантія, покривало, ритуал, обгортка, обклашка, оператор, хазяїн, чохлик) або одночасною зовнішньою і функційною подібністю (мішок, парашут, трубка, канал). Порівняймо:

ТЕРМІН	ПІДСТАВА ДЛЯ ПЕРЕНЕСЕННЯ	ЗАГАЛЬНОЖИВАНЕ СЛОВО
ПАЛИЧКА – 1. Один із видів світлочувливих клітин сітківки ока людини і хребетних тварин, елемент присмеркового зору; 2. Бактерія, що формою нагадує подовжену риску [СУБТ, с. 329].	зовнішня схожість	ПАЛИЧКА – зменш.-пестл. до палиця – відділена від дерева й очищена від пагонів частина тонкого стовбура або товстої гілки [СУМ, т. 6 с. 29].
ОПЕРАТОР – ділянка ДНК, що розпізнається специфічними білками-репресорами і бере участь у регуляції транскрипції структурних генів, має розмір у кілька десятків нуклеотидів? [СУБТ, с. 350].	схожість функції	ОПЕРАТОР – фахівець, що керує, роботою складного механізму або відповідає за виконання певного виробничого процесу // людина, яка працює на технічному пристрої, комп'ютері і виконує регламентований інструкціями набір дій, операцій? [ВТССУМ, с. 845].
ПАРАШУТ – парасолькоподібне утворення ззовні плодів, яке має пучок волосків і слугує для перенесення плодів вітром? [СУБТ, с. 380].	схожість функції та зовнішня	ПАРАШУТ – пристрій у вигляді великої парасольки, що розкривається у повітрі для стрибка людини з літального апарата, для спуску з нього вантажу або взагалі для гальмування? [СУМ, т. 6 с. 67].

Однією з визначальних ознак термінології, як відомо, є її системність. Можна стверджувати, що терміни, утворені способом семантичної деривації не порушують цієї системності, а формують окрему підсистему, оскільки для називання наукових понять використовують одиниці окремих тематичних груп:

• **назви одягу та його частин:** *манжетка, туніка, мантія, пояс, кишеньки, пряжка, ряска*. Наприклад, *мантія* – ‘довгий широкий одяг у вигляді плаща, що спа-

дає до землі' [СУМ-11, т. 4, с. 624] і *мантія* – 'зовнішня складка шкіри у моллюсків плечоногих, вусоногих та інших ракоподібних, що покриває все тіло тварини або його частини' [СУБТ : 274].

• **назви будівель, приміщень, споруд та їхніх елементів:** *стінка, склепіння, ніша, розетка, камера, каркас, лабіринт, палісад, поріг, присінок, міст, партер*. Наприклад, *лабіринт* – 'споруда, парк чи сад зі складними й заплутаними ходами, сконструйовані таким чином, що, потрапивши до них, дуже важко вибратися назад; за типом однойменної споруди з античної міфології' [СУМ-20 : 1468] і *лабіринт* – 'внутрішня частина слухового органа' [СУБТ : 256].

• **назви предметів побуту:** *бокал, зонтик, лійка, подушка, покривало, годинник, чашечка, сітка, пуф, нитки, губка, банка*. Наприклад: *чашечка* – зменшено-пестлива форма слова *чашка* – 'невелика посудина (частіше з вушком), переважно з фарфору, фаянсу, з якої п'ють чай, каву та інші напої' [СУМ-11, т. 11 : 285] та *чашечка* – 'зовнішнє коло листочків (чашолистків) подвійної оцвітіння квітки, яке захищає внутрішні частини квітки й плід від несприятливих впливів зовнішнього середовища, а також забезпечує плід додатковим живленням через фотосинтез' [СУБТ : 589].

• **назви прикрас та аксесуарів:** *сережка, султан, китиця, підвісок*. Наприклад, *сережка* – 'прикраса у вигляді кільця, підвіска та ін., дужка якої просмикується в мочку вуха' [СУМ-11, т. 9 : 129] і *сережка* – '1. Колосоподібне поникле суцвіття, що складається з дрібних переважно одностатевих квіток; 2. Шкірний нарост на голві низки птахів, що є вторинною статевією ознакою' [СУБТ : 502].

• **назви приладів, механізмів, інструментів та їхніх елементів:** *стулка, пластинка, антена, фільтр, апарат, стремінце, бандурка, барабан*. Наприклад, *стремінце* – 'зменшено-пестлива форма слова *стремено*' – 'пристрій для упирання ноги вершника у вигляді металевої дужки, що підвішується до сідла за допомогою ремня' [СУМ-11, т. 9 : 762] і *стремінце* – '1. У людини і у більшості ссавців – одна зі слухових кісточок середнього вуха; 2. Єдина слухова кісточка у більшості земноводних, усіх плазунів і птахів' [БС : 563].

• **назви знарядь праці:** *веретено, мітла, ковадло, серп, молоточок*. Наприклад, *веретено* – 'ручне знаряддя для прядіння, що становить собою тонку паличку з видовженими загостреними кінцями і потовщенням посередині; // Основна частина прядильних машин, за допомогою якої закручуються і намотуються нитки. 2. Стрижень, що становить собою вісь обертання частин різних механізмів' [СУМ-11, т. 1 : 329] і *веретено поділу клітини* – 'утвір, що виникає в тваринній і рослинній клітинах під час метозу чи мейозу; бере участь у розходженні хромосом в анафазі' [БС : 98].

• **назви суспільних об'єднань:** *еліта, емігранти, іммігранти, каста, діаспора, колонія, рід, родина, клас, покоління, асоціація, альянс, царство*. Наприклад, *діаспора* – 'значна частина народу (етнічної спільноти), що перебуває поза країною його основного поселення' [СУМ-20 : 770] і *діаспора* – 'частина рослини (спора, насіння, цибулина), що природно відокремлюється від неї та виконує функцію її поширення і розмноження' [СУБТ : 164].

• **назви, пов'язані з діяльністю людини:** *агент, водій, неофіт, конформіст, косарик, космополіт, організатор, супутник, піонер, пастушок, рибалочка, лідер, халяїн*. Наприклад, *піонер* – '1. Людина, яка вперше проникає в новий, недосліджений край і освоює його; 2. Людина, яка першою прокладає шляхи в якій-небудь

новій галузі діяльності; новатор, зачинатель чого-небудь' [СУМ-11, т. 6 : 537] і *піонер* – 'перший вид рослин чи тварин, які заселили оголені території поверхні землі (лишайники, кураї тощо)' [СУБТ : 409].

• **назви вмістищ:** *мішок, колбочка, коробочка, кошик, сумка, чохлик, цистерна*. Наприклад, *мішок* 'зшите з шматка грубої тканини вмістище для зберігання й перевезення сипких тіл і різних речей, а також великий пакет цього ж призначення' [СУМ-20 : 1649] і *мішок* – 'вмістище в якій-небудь частині тіла у деяких тварин, а також у яких-небудь частинах рослин, що має певну функцію' [СУБТ : 298].

• **назви абстрактних понять:** *спокій, сон, толерантність, експресивність, пластичність*. Наприклад, *спокій* – '1. Відсутність руху і шуму; нерухомість, тиша. 2. Стан душевної рівноваги, відсутність хвилювань, сумнівів, клопотів і т. ін. 3. Повний відпочинок, бездіяльність. 4. Уміння володіти собою; витримка' [СУМ-11, т. 9 : 560] і *спокій* – 'стан рослини, за якого майже повністю припиняється її життєдіяльність; пристосування рослини до несприятливих умов довкілля (зимових холодів, літніх засух тощо), що виникло в процесі еволюції' [СУБТ : 520].

• **назви географічних об'єктів:** *острівець, канал, западина, протока*. Наприклад, *острівець* – '1. Ділянка суші, що оточена з усіх боків водою; 2. Ділянка землі, що різко виділяється на фоні решти місцевості' [СУМ-11, т. 5 : 789] і панкреатичні *острівці* – 'ендокринна (внутрішньо секреторна) частина підшлункової залози людини і майже всіх хребетних тварин; представлена клітинами у вигляді скупчень' [БС : 424].

• **назви установ:** *банк, бібліотека, депо*. Наприклад, *банк* – 'установа, що концентрує грошові кошти і накопичення, надає кредити, здійснює грошові розрахунки, облік векселів, емісію грошей та цінних паперів, операції з золотом, іноземною валютою і т. ін.' [СУМ-20 : 109] і *банк* – 'сховище консерваційно збережуваних органів і тканин людини, що використовують при трансплантації та з дослідницькою метою, а також клітин різних організмів або рослин' [СУБТ : 75].

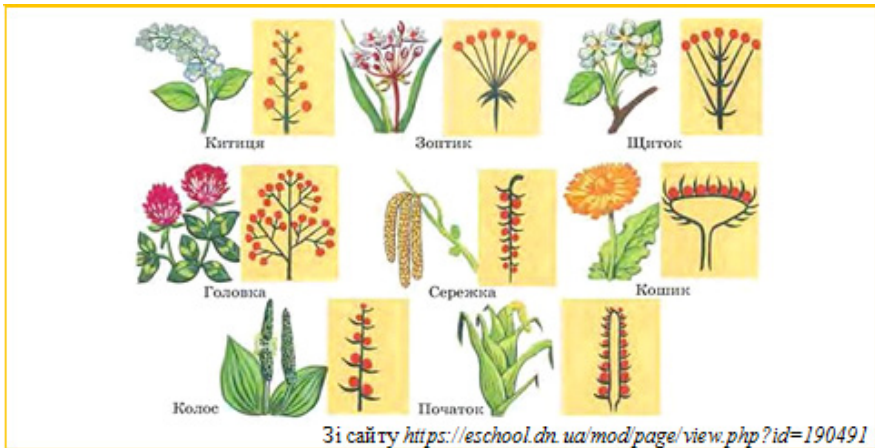
• **назви речовин:** *сироватка, молоко, сік, цемент*. Наприклад, *сироватка* – як 'рідина, яка виділяється при згортанні молока та при утворенні з нього кислого молока й сиру' [СУМ-11, т. 9, с. 200] і *сироватка* – 'біологічний препарат, суспензія вбитих та ослаблених мікроорганізмів або антигенів, притаманних певному мікроорганізму; використовують для діагностики, лікування і профілактики різних захворювань' [СУБТ : 507].

• **назви процесів, дій, станів, явищ:** *успадковування, плач, ремонт, схрещування, ізолювання, інтеграція, злиття, консолідація, редагування, репресія, гальмування*. Наприклад, *репресія* – 'захід державного примусу, покарання' [СУМ-11, т. 8 : 511] і *репресія* – 'один із двох альтернативних механізмів регуляції дії генів, що полягає у пригніченні транскрипції або трансляції зв'язуванням білка-репресора з опероном у ДНК' [СУБТ, с. 475].

• **міфологічні назви:** *адоніс, атлант, химера, німфа*. Наприклад, *німфа* – 'у грецькій міфології – божество у вигляді жінки, яке уособлює явища й сили природи' [СУМ-20 : 1954] і *німфа* – 'остання личинкова фаза постембріонального розвитку членистоногих, що не мають стадії лялечки' [СУБТ, : 329].

Для засвоєння біологічних термінів, що утворилися способом семантичної деривації дієвою може бути наочність. Пожвавить навчальний процес спроба встановити семантичні

зв'язки між словами загального вжитку та термінами. Пропонуємо, наприклад, переглянути картинки, на яких зображено загальновідомі речі та порівняти їх із назвами суцвіть.



Така методика допоможе встановити семантичні зв'язки між словами та сприятиме кращому засвоєнню термінологіки.

Висновки. Засвоєння фахової термінологіки є запорукою успішного професійно-орієнтованого навчання. Терміни, утворені способом семантичної деривації, становлять вагомий частину біологічного словника. Вивчення цих термінів у чужомовній аудиторії є доречним з огляду на те, що вони репрезентують особливості національно-мовного бачення світу. Підставою для метафоричного перенесення загальноживаного слова в терміносистему може стати зовнішня подібність, схожість функцій або одночасна зовнішня та функційна схожість. Перспективу дослідження вбачаємо в дослідженні біологічних термінів, що виникли внаслідок транстермінізації термінів інших наук.

Список використаної літератури

1. Авраменко Н. О. Медична термінологія як засіб формування професійної мобільності майбутніх лікарів-іноземців в умовах європейських інтеграційних процесів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2020. Вип. 16. С. 10–16.
2. Бурковська О. Б. Українська термінологія лісівництва як об'єкт вивчення на заняттях з

української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2015. Вип. 11. С. 97–104.

3. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичний та соціолінгвістичний аспекти. Київ: КМ Academia, 2000. 216 с.

4. Зозуля І. С. Вивчення технічних термінів на заняттях з української мови як іноземної. *Всеукраїнська науково-практична конференція "Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання"*. Вінниця, 2017. С. 23 – 25.

5. Зозуля І. С., Стадній А. С. Система передтекстових завдань під час роботи з іншомовними фаховими текстами. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2019. Вип. 14. С. 116–127.

6. Крижанівська, А. Г. Актуальні проблеми упорядкування наукової термінології. Київ : Наукова думка, 1987. – 163 с.

7. Куньч З. Й. Системне вивчення науково-технічної термінології у роботі зі студентами-іноземцями. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2008. Вип. 3. С. 198–203.

8. Малевич Л. Д. Метафора в науковій картині світу. *Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць*. Київ, 2003. С. 74 – 85.

9. Петрова А. З досвіду викладання військової лексики іноземцям. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2014. Вип. 9. С. 118–122.

10. Симоненко Л. О. Формування української біологічної термінології. Київ: Наук. думка, 1991. 151 с.

11. Фецько І. М. Українська термінологіка музейництва як навчальний матеріал для студентів-іноземців. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2014. Вип. 9. С. 123–135.

12. Хібеба Н. В. Презентація як спосіб вивчення економічної термінологіки на заняттях з української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2017. Вип. 13. С. 228–239.

References

1. Avramenko N. O. Medychna terminolohiia yak zasib formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh likariv-inozemtsiv v umovakh yevropeiskykh intehratsiinykh protsesiv. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Pedahohika, Psykholohiia*. 2020. Vyp. 16. S. 10–16.

2. Burkovska O. B. Ukrainska terminolohiia lisivnystvya yak ob'iekt vyvchennia na zaniattiakh z ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. Lviv, 2015. Vyp. 11. S. 97–104.

3. Diakov A. S. Osnovy terminotvorennia: semantychnyi ta sotsiolinhvistychnyi aspekty. Kyiv : КМ Academia, 2000. 216 s.

4. Zozulia I. Ye. Vyvchennia tekhnichnykh terminiv na zaniattiakh z ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia "Mykhailo Stelmakh u novitnikh paradyhmakh naukovoho znannia"*. Vinnytsia, 2017. S. 23 – 25.

5. Zozulia I. Systema peredtekstovykh zavdan pid chas roboty z inshomovnymy fakhovymy tekstamy. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. Lviv, 2019. Vyp. 14. S. 116–127.

6. Kryzhanivska, A. H., Symonenko L. O. Aktualni problemy uporiadkuvannia naukovoi terminolohii. Kyiv: Naukova dumka, 1987. – 163 s.

7. Kunch Z. Y. Systemne vyvchennia naukovo-tekhnichnoi terminolohii u roboti zi studentamy-inozemtsiamy. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. 2008. Vyp. 3. S. 198–203.

8. Malevych L. D. Metafora v naukovii kartyni svitu. *Ukrainska terminolohiia i suchasnist: zb. nauk. prats*. Kyiv, 2003. S. 74 – 85.

9. Petrova A. Z dosvidu vykladannia viiskovoi leksyky inozemtsiam. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi*. Lviv, 2014. Vyp. 9. S. 118–122.

10. Symonenko L. O. Formuvannia ukraïnskoi biolohichnoi terminolohii. Kyiv: Nauk, dumka, 1991. 151 s.
11. Fetsko I. M. Ukraïnska terminoleksyka muzeinytstva yak navchalnyi material dlia studentiv-inozemsiv. *Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi*. Lviv, 2014. Vyp. 9. S. 123–135.
12. Khibeba N. V. Prezentatsiia yak sposib vyvchennia ekonomichnoi terminoleksyky na zaniattiakh z ukraïnskoi movy yak inozemnoi. *Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi*. Lviv, 2017. Vyp. 13. S. 228–239.

Умовні скорочення

ВТСУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови / В.Т.Бусел (ред.). 3-є вид. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1736 с.

СУМ-11 – Словник української мови: В 11-ти т., Київ 1970–1980, т. 1–11.

СУМ-20 – Словник української мови online. ТОМИ 1-11 / <https://sum20ua.com/>

СУБТ – Словник української біологічної термінології / [ред. Д. М. Гродзинський, Л. О. Симоненко]. Київ: КММ, 2012. 744 с.

REPRESENTATION OF THE TERMINOLOGY FORMED BY THE METHOD OF SEMANTIC DERIVATION IN A FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

Mariia Kukharchyshyn

Ivan Franko National University of Lviv

Department of Applied Linguistic

1 Universitetska Str., room 233, 79001, Lviv, Ukraine

phone: 032 239 43 55

e-mail: mariafilolog@ukr.net

<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-2314-9601>

In the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language, the issue of teaching professional vocabulary to foreign students takes a prominent place. For foreign students, the Ukrainian language is a means of mastering a profession; hence, they face the task of mastering the terminology of their profession and learning to use it freely and correctly. The article raises the question of studying Ukrainian biological terminology in a foreign language classroom. In particular, the terms arising on the basis of the commonly used language by the method of semantic derivation were analyzed, which presents significant interest for observing the national specificity of the linguistic worldview.

It has been established that the use of common words for the nominative needs of the biological field is stipulated by the fact that it is closely related to the life of the people and its terminology is in constant contact with the commonly used vocabulary. The formation of term meanings based on words in general use has a systemic nature. 15 thematic groups of commonly used words that are used to nominate biological concepts are singled out: names of clothes and their parts, names of buildings, premises, structures and their elements, names of household items, decorations and accessories, names of devices, mechanisms, tools and their elements, names of social associations, names related to human activity, names of containers, abstract concepts, geographical objects, names of institutions, substances, names of processes, actions, states, phenomena, and mythological names. The transfer of the name takes place due to certain associative connections. The metaphorical transfer into the biological term system can be premised on associations based on external similarity, similarity of functions, or simultaneous external and functional similarity.

Key words: term, biological terminology, Ukrainian language as a foreign, semantic derivation, terminologization, common vocabulary, metaphor.

Стаття надійшла до редакції 26.07.2022

доопрацьована 30.07.2022

прийнята до друку 04.08.2022